Preventie en handhavingsplan Alcohol en Drugs 2026-2029

1. Inleiding en Leeswijzer

Voor u ligt het *Preventie- en Handhavingsplan Alcohol & Drugs 2026-2029* van de gemeente Lelystad. Dit plan bundelt de bestaande aanpakken voor alcohol- en drugsgebruik in één integrale beleidsvisie. Het doel is om gezondheidsschade en maatschappelijke problemen als gevolg van middelengebruik zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken. Daarbij richten we ons vooral op jongeren en jongvolwassenen, omdat deze groepen extra kwetsbaar zijn voor de schadelijke effecten van alcohol en drugs.

Het plan is onderdeel van het gemeentelijke gezondheidsbeleid en is verbonden aan *Lelystad Vitaal*. Conform de Alcoholwet zijn gemeenten verplicht gelijktijdig met het vaststellen van de gemeentelijke nota gezondheidsbeleid een preventie-en handhavingsplan alcohol vast te stellen. Daarnaast is in de raadsvergadering van 28 april 2020 van de gemeente Lelystad een motie ingediend om in navolging van het Preventie- en handhavingsplan alcohol te komen tot een Preventie- en handhavingsplan drugs.

Het plan vormt tevens een belangrijke pijler binnen het handhavingsbeleid van de gemeente. De aanpak is gebaseerd op drie samenhangende pijlers: **educatie**, **regelgeving** en **handhaving**. Door deze pijlers te combineren, werken we aan een veilige en gezonde leefomgeving waarin preventie en handhaving elkaar versterken.

In dit document vindt u een probleemanalyse met landelijke en lokale cijfers, de beleidsuitgangspunten en doelstellingen, en een overzicht van preventieve, educatieve en handhavingsactiviteiten. Ook wordt ingegaan op de wettelijke kaders en de lokale regelgeving die van toepassing is. Het plan biedt daarmee een helder kader voor alle betrokken partners en vormt de basis voor integrale inzet tegen schadelijk middelengebruik in Lelystad.

1.1 Leeswijzer

Dit plan bestaat uit zes hoofdstukken. Hoofdstuk 1 bevat de inleiding en het doel van het plan. Hoofdstuk 2 geeft een probleemanalyse met landelijke en lokale cijfers over alcohol- en drugsgebruik en de schadelijke gevolgen daarvan. In hoofdstuk 3 worden de beleidsvisie, uitgangspunten, doelgroep en doelstellingen toegelicht. Hoofdstuk 4 beschrijft de preventieve en educatieve activiteiten van lokale en landelijke partners. Hoofdstuk 5 gaat in op de wettelijke kaders en lokale regelgeving voor alcohol en drugs. Hoofdstuk 6 behandelt de handhavingsaanpak, inclusief toezicht, sancties en evaluatie. Tot slot vindt u een conclusie waarin de integrale aanpak en samenwerking worden samengevat.

2. Probleemanalyse

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de omvang en gevolgen van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren en jongvolwassenen in Lelystad. We beschrijven waarom middelengebruik schadelijk is voor de gezondheid en ontwikkeling, en welke risico's dit met zich meebrengt voor de gebruiker, zijn omgeving en de samenleving. Daarnaast worden landelijke en lokale cijfers gepresenteerd om inzicht te geven in trends en problematiek. Deze analyse vormt de basis voor de beleidskeuzes en maatregelen die in de volgende hoofdstukken worden uitgewerkt.

2.1 Alcoholgebruik gevolgen

Alcoholgebruik is schadelijk voor de ontwikkeling van de hersenen. Hoe meer de hersenen nog in ontwikkeling zijn, des te kwetsbaarder ze zijn voor de gevolgen van alcohol. Als er in puberjaren veel alcohol wordt gedronken, heeft dat een direct effect op de ontwikkeling van iemand hersenen. In iemands latere levensjaren kan dat verschillende gezondheidsklachten tot gevolg hebben. Vooral binge drinken, het drinken van veel alcohol in korte tijd, is slecht voor het brein. Pubers met alcoholproblemen scoren lager dan andere jongeren op taalvaardigheid, intelligentie, aandacht en ruimtelijk inzicht. De gezondheidsraad adviseert volwassenen om geen of maximaal één standaardglas alcohol te drinken (de alcoholrichtlijn). Overmatig alcoholgebruik heeft niet alleen negatieve gevolgen voor het brein, maar ook voor andere zaken, zoals:

- *Alcohol extra ongezond tijdens de groei*
  De hersenen ontwikkelen zich tot gemiddeld het 24e jaar. Alcohol verstoort die ontwikkeling en dat kan van invloed zijn op het karakter en het gedrag van kinderen.

- *Minder goede school-, studie- en werkprestaties*
  Na een avond drinken werkt het geheugen slechter. Concentreren wordt daardoor moeilijker. Na een avond veel drinken kun je de volgende ochtend nog steeds onder invloed zijn.

- *Grotere kans op onveilige seks*
  Onder invloed van alcohol durven jongeren meer en doen ze eerder dingen die ze zonder alcohol niet zouden doen. Zo hebben jongeren vaker onveilige seks als ze gedronken hebben.

- *Toename van ongelukken en agressie*
  Naast controlevermindering neemt ook het reactievermogen af. De kans op ongelukken is hierdoor groter. Uit onderzoek blijkt dat jongeren die drinken tijdens het uitgaan vaker slachtoffer of dader zijn van agressief gedrag. In 2023 werden naar schatting 19.800 personen voor een letsel naar aanleiding van een ongeval of geweldpleging, waarbij de betrokkenheid van alcohol bekend was.

- *Toename van kans op alcoholvergiftiging*
  Jongeren drinken tijdens het uitgaan vaak veel in korte tijd. De kans op een alcoholvergiftiging neemt hierdoor toe. Het zenuwstelsel raakt verdoofd, na

bewusteloosheid kan een coma optreden met zelfs de dood tot gevolg. Doordat het puberbrein van jongeren nog niet volledig ontwikkeld is, voelen jongeren niet goed aankomen dat ze dronken worden. Hierdoor ontstaat het risico dat jongeren doordrinken totdat ze omvallen.

- *Black-out*
  Een black-out kan ontstaan wanneer veel alcohol in korte tijd wordt gedronken. Op het moment van drinken lijkt er niets aan de hand maar de volgende ochtend blijkt de herinnering uit het geheugen verdwenen te zijn. Een regelmatige black-out kan blijvende schade veroorzaken aan de hersenen.

2.1.2 Alcoholgebruik cijfers

Alcoholgebruik: Nederland
Al langere tijd is er een daling van drinkers onder jongeren en jongvolwassenen. Had in 2011 66,2% van de jongeren (12 - 16 jaar) ooit alcohol gedronken, in 2023 was dit gedaald naar 39,6% (Trimbos, 2025). Eén op de vijf (19,7%) leerlingen is weleens dronken geweest, waarvan 11,1% afgelopen maand van de meting. 14,4% van de leerlingen heeft in dezelfde maand 'gebinged*'.* Meer dan één derde van jongeren (12 – 16 jaar) die alcohol drinken krijgt alcohol van vrienden, een kwart krijgt het van hun ouders. Overmatig of zwaar drinken relatief het meeste voor onder jongvolwassenen van 20 tot 24 jaar; bijna 1 op de 10 drinkt overmatig en 1 op 6 drinkt zwaar (Trimbos, 2025).

Alcoholgebruik in Lelystad
Uit de gezondheidsmonitor jeugd 2023 (12 – 16) blijkt dat 18% van de jongeren in Lelystad ooit alcohol heeft gedronken. 15% van de jongeren geeft aan de afgelopen 4 weken gedronken te hebben en 8% van de jongeren zegt de afgelopen vier weken 5 of meer drankje te hebben gedronken (binge drinken). Vergeleken met de vorige metingen uit 2019 en 2021 is er een lichte daling zichtbaar.

Trend drankgebruik onder Jongeren in Lelystad

	2019	2021	2023
Ooit gedronken	22%	21%	18%
Recent gedronken	15%	19%	15%
Binge drinken	11%	11%	8%

Uit de gezondheidsmonitor jongvolwassenen 2024 (16 – 25 jaar) blijkt dat 54% van de ondervraagden de afgelopen 4 weken alcohol heeft gedronken. 62% van de jongvolwassenen voldoet aan de alcoholrichtlijn (geen alcohol of max 1 standaard glas per dag). Vergeleken de vorige meting zien we ook hier een daling.

Trend drankgebruik jongvolwassenen Lelystad

	2022	2024
Ooit gedronken	65%	56%
Voldoet aan de alcoholrichtlijn	54%	62%

2.1 Drugsgebruik gevolgen

Drugs zijn middelen die de hersenen prikkelen, waardoor er geestelijke en lichamelijke effecten ontstaan. Globaal zijn er drie effecten van drugs te onderscheiden:

- Stimulerend: Geeft je het gevoel dat je veel kunt en dat je veel energie hebt. Je voelt je fit en actief. Als het middel is uitgewerkt ben je erg moe en futloos. Voorbeelden: cocaïne en amfetamine
- Verdovend: Hiervan word je kalm, ontspannen of slaperig en je reactievermogen neemt af. Voorbeelden: heroïne en andere opiaten, maar ook alcohol en slaapmiddelen.
- Hallucinerend: Je gaat dingen anders waarnemen. Het kan ook zijn dat je dingen ziet of voelt die er niet zijn. Voorbeelden: LSD, hasj en wiet, paddo's en andere tripmiddelen.

Drugsgebruik brengt verschillende gezondheidsrisico's met zich mee. Op korte termijn: kan dit leiden tot versterken van de stemming, misselijkheid of braken, is het extra gevaarlijk voor mensen met geestelijk gezondheidsproblemen of met hart- en vaatziekten, het grootste risico is overdosering. Op lange termijn kunnen organen worden aangetast. Jongeren zijn extra kwetsbaar voor de gevolgen van drugs omdat hun lichaam en hersenfuncties nog niet volgroeid zijn.

Middelengebruik op jonge leeftijd kan op korte termijn leiden tot gedragsproblemen en concentratiestoornissen, en op de lange termijn tot depressie, verslaving en andere gezondheidsschade. Ook zijn er aanwijzingen dat het gebruik van alcohol en drugs op jonge leeftijd een verstorend effect heeft op de ontwikkeling van de hersenen. Middelengebruik kan een rol spelen problemen binnen het gezin en bij voortijdig schoolverlaten, met als gevolg een toenemende kans op werkloosheid, slechtere gezondheid en psychosociale problemen. Jongeren die in de adolescentie bijvoorbeeld beginnen met blowen behalen een lager schoolniveau, hebben een grotere kans op verslaving en wanneer zij er aanleg voor hebben lopen zij meer risico chronische psychische aandoeningen te krijgen (VWS, 2022).

Drugsgebruik staat niet direct gelijk aan verslaving, maar naarmate iemand meer-of langduriger drugs gebruikt neemt het risico op lichamelijke en geestelijke afhankelijkheid toe. De DSM-V, een wereldwijd gebruikt handboek voor erkende psychiatrische aandoeningen, beschrijft de term "substance abuse disorder"; stoornis in het gebruik van middelen aan de hand van 11 criteria (Jellinek, 2020). Hoe meer criteria van de DSM-V van toepassing zijn, hoe ernstiger de stoornis in middelengebruik (en dus mate van verslaving).

2.1 Drugsgebruik cijfers

De GGD voert onderzoeken uit binnen de gemeente Lelystad en provincie Flevoland om inzicht te krijgen in de gezondheidstoestand van de inwoners. Voor het meten van het drugsgebruik onder jongeren in Lelystad heeft de Gezondheidsmonitor Jeugd in 2021 en 2023 vragen over drugsgebruik afgenomen bij jongeren tussen de 12 en 16 jaar. Ook zijn er in de Gezondheidsmonitor Jongvolwassen 2024 vragen gesteld over drugsgebruik aan jongvolwassenen tussen de 12 en 25 jaar. Er zijn geen vragen gesteld over drugsgebruik in de Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen.

Het Trimbos instituut en Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) organiseren landelijke metingen over drugsgebruik onder jongeren en volwassenen

Drugsgebruik jeugd in Lelystad (12-16 jaar

Cannabis
- In 2021 heeft 4% van de jongeren ooit Cannabis gebruikt
- In 2023 steeg dit naar 6%

Harddrugs:
- in 2023 heeft 1% van de jongeren ooit harddrugs gebruikt.
- in 2021 gaf 9% van de jongeren aan ooit harddrugs aangeboden gekregen te hebben

Aanbod:
- de top 3 locaties in 2021 waar drugs werden aangeboden zijn; op straat, Festival of tijdens het uitgaan, en op school.
- in 2021 gaf 23% van de leerlingen aan wel eens te maken hebben gehad met dealen op school.

Uit de monitors van de GGD blijkt dat opleidingsniveau een rol speelt bij het middelen gebruik. Zo heeft in 2023 10% van de jongeren in Flevoland op het VMBO wel eens cannabis gebruikt, tegenover 4% van jongeren op het VWO. Over alle Flevolandse leerlingen op alle niveaus ligt het gebruik van cannabis in 2023 op 7%.

Dit is ook zichtbaar bij het gebruik van harddrugs (XTC, cocaïne, lachgas). In 2023 heeft 2,8% van de jongeren in Flevoland ooit harddrugs gebruikt, waarvan 4% van de jongeren op het vmbo tegenover 1,7% van de jongeren op het VWO.

Een andere factor van invloed op middelengebruik is de sociaal economische omgeving. Hoe zwakker deze omgeving hoe groter het risico om met drugs in aanraking te komen. Hierdoor is er een grotere kans dat zij zelf ook problemen door drugsgebruik krijgen. Deze mensen komen vaker in de criminaliteit door drugsgebruik dan mensen uit sociaaleconomisch sterkere omgevingen. Hierbij speelt de hogere aanwezigheid van drugs in de omgeving tijdens de opvoeding een grote rol.

Drugsgebruik onder jongvolwassenen in Lelystad (16-25 jaar)

Cannabis
- In 2024 geeft 47% van de jongvolwassenen aan ooit cannabis te hebben gebruik
- 17% van de jongvolwassenen geeft aan in de afgelopen 4 weken cannabis te hebben gebruikt

Harddrugs:
- In 2024 geeft 20% van de jongvolwassenen uit Lelystad aan ooit harddrugs te hebben gebruikt.
- 5% van de jongvolwassenen geeft aan in de afgelopen 4 weken harddrugs te hebben gebruikt.

- De drie meest gebruikte harddrugs in Lelystad zijn XTC, cocaïne en 3-MMC/4-MMC.

Drugsgebruik jeugd in Nederland (12-16 jaar)

Jongeren:

- In 2023 heeft 8,5% van de jongeren ooit Cannabis gebruikt.
- In 2024 heeft 47% van alle jongvolwassenen ooit Cannabis gebruikt

Harddrugs

- in 2023 heeft 3% van de jongeren ooit harddrugs gebruikt.
- In 2024 heeft 29% van de jongvolwassenen ooit harddrugs gebruikt.

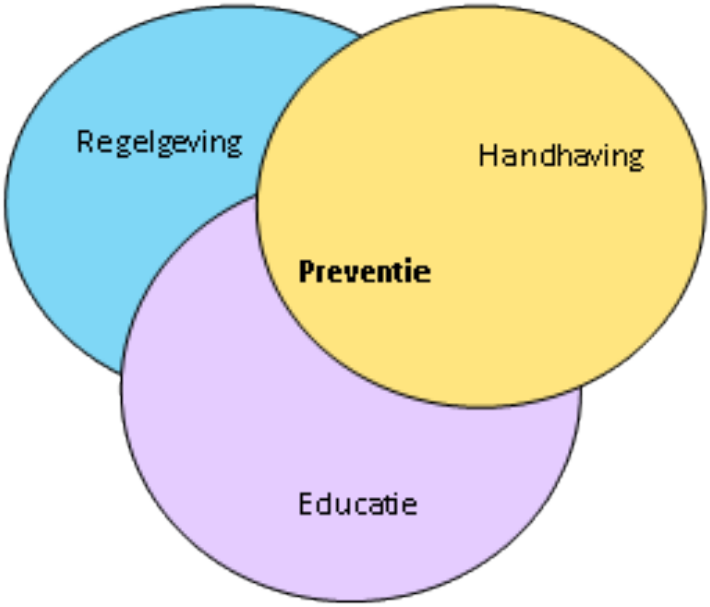
3. Beleidsvisie & uitgangspunten

Dit hoofdstuk beschrijft de integrale visie van de gemeente Lelystad op het terugdringen van schadelijk alcohol- en drugsgebruik. De aanpak is gebaseerd op drie pijlers: educatie, regelgeving en handhaving, die elkaar versterken en samen een samenhangend beleid vormen. We lichten toe waarom deze pijlers centraal staan, welke doelgroep prioriteit krijgt en welke doelstellingen zijn geformuleerd om gezondheidsschade en maatschappelijke problemen te voorkomen. Deze beleidsvisie vormt het fundament voor de preventieve en handhavingsmaatregelen die in de volgende hoofdstukken worden uitgewerkt.

3.1 Integrale aanpak

Dit plan pakt middelengebruik breed aan met inzet op **preventie én handhaving**. Verschillende gemeentelijke afdelingen en partners werken samen via de drie pijlers: **educatie**, **regelgeving** en **handhaving**. De omgeving van jongeren/jongvolwassenen (scholen, ouders, alcoholverstrekkers, leefomgeving) staat centraal.

De basis van het preventie-en handhavingsplan is het universele preventiemodel van Reynolds (2003). Dit model vormt ook de basis voor de Handreiking Gezonde Gemeenten van het RIVM. Het model bestaat uit drie pijlers: **educatie**, **regelgeving** en **handhaving**. Deze pijlers werken deels zelfstandig, maar overlappen elkaar ook (zie figuur 1). Juist in die overlap komt het samenhangende karakter van ons beleid goed naar voren.

Figuur 1: Preventiemodel Reynolds

3.2 Doelgroep

De primaire doelgroep van dit plan bestaat uit **jongeren en jongvolwassenen tot 24 jaar**, waaronder schoolgaande leerlingen in het voortgezet onderwijs (VO), middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en voortgezet speciaal onderwijs (VSO), studenten en jongvolwassenen die niet meer in het onderwijs zitten. Binnen deze groep ligt extra focus op:

- Jongeren **<18 jaar** (alcohol).
- **Binge drinkers t/m 24 jaar**.
- **Risicojongeren** (bijv. kinderen van verslaafde ouders; VSO/PrO-leerlingen).
- Jongeren die al problemen ervaren door gebruik.

3.3 Doelstellingen

3.3.1 Alcohol

De ambitie van dit beleidsplan is dat jongeren op een zo gezond en veilig mogelijke wijze kunnen opgroeien, zodat hun talenten zo optimaal mogelijk tot ontwikkeling kunnen komen. Het centrale doel, op basis van de DHW is; *afname van alcoholgebruik en de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik onder de 18 jaar.*

Daarnaast richt het preventie-en handhavingsplan van Lelystad zich op:

1. Afname van het binge drinken onder de 24 jaar
2. Bewustwording bij jongeren, hun ouders/verzorgers en alcoholverstrekkers
3. Het naleven van alcoholgerelateerde wet- en regelgeving door alcoholverstrekkers en jongeren. Daarbij zetten we in op het verbeteren van het naleefgedrag met 20 % ten opzichte van de 0 meting over een periode van 2 jaar en monitoren we het verantwoord verstrekken van alcohol.
4. Het doelmatig inzetten van toezicht- en handhavingscapaciteit gericht op naleving van alcohol gerelateerde wet-en regelgeving.

3.3.2 Drugs

De gemeente sluit aan bij het Nederlandse drugsbeleid. De centrale doelstelling van het Nederlandse drugsbeleid is ‘het voorkomen, dan wel beperken, van de risico’s en gevolgen van drugsgebruik’. Dit beleid is gericht op zowel het individu, als de directe omgeving en de samenleving. De belangrijkste pijlers uit het landelijke drugsbeleid zijn:

- drugsgebruik voorkomen;
- gezondheidsschade voorkomen en beperken (‘harm reduction’);
- vroeg-signalering en kortdurende interventies;
- adequate behandeling bij drugsverslaving;
- voorkomen van andere problemen die voortvloeien uit drugsgebruik

Het belangrijkste doel van het gemeentelijk alcohol- en drugsbeleid is ‘het voorkomen van gezondheidsschade voortvloeiend uit (bovenmatig) gebruik van alcohol en/of drugs’. Daarom zet de gemeente naast handhaving nu ook in op preventie en educatie. Het gaat hierbij om de signalering, het adequate handelen, voorkomen van en het informeren over drugsgebruik.

Het preventie en drugsplan zal worden gebruikt om de huidige inzet op drugpreventie, educatie en handhaving te borgen en vervolgens te kijken naar hoe deze vanuit de huidige praktijk ontwikkeld kan worden.

4. Preventie & educatie

Door verschillende instellingen zoals: Tactus, Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst(GGD), Welzijn Lelystad, Amethist en anderen worden zowel preventieve als educatieve activiteiten uitgevoerd op het terrein van middelengebruik. Veel preventieactiviteiten hebben betrekking op zowel alcohol als drugsgebruik. Daarom zijn ze in dit hoofdstuk als één geheel beschreven.

4.1 Universele preventie

Universele preventie richt zich op alle jongeren en hun omgeving, zonder dat sprake is van een specifieke risicosituatie.

- **Gezonde School-aanpak**
  Scholen in het VO en MBO werken aan het thema roken-, alcohol- en drugspreventie via vier pijlers: educatie, signaleren, omgeving en beleid. GGD Flevoland ondersteunt scholen met advies, materialen en trainingen. Ook worden periodieke gezondheidsonderzoeken uitgevoerd om vroegtijdig signalen van middelengebruik op te sporen.
- **Voorlichting en gastlessen (Tactus)**
  Tactus verzorgt gastlessen op scholen en biedt deskundigheidsbevordering voor docenten. Deze lessen geven jongeren inzicht in de risico’s van alcohol- en drugsgebruik en stimuleren gezonde keuzes.
- **Landelijke campagnes (NIX18)**
  Onder de slogan *NIX18* worden jongeren en ouders geïnformeerd over de wettelijke leeftijdsgrens van 18 jaar voor alcohol. Campagnes zoals *Ik leerde je NIX* richten zich op het versterken van de sociale norm en bieden praktische tools voor ouders en professionals.
- **Rookvrije generatie**
  Tactus en partners werken samen met scholen en sportverenigingen om rookvrije omgevingen te realiseren. Dit gebeurt via campagnes, rookvrije schoolterreinen en cursussen om te stoppen met roken.

4.2 Selectieve preventie

Selectieve preventie richt zich op jongeren met een verhoogd risico op problematisch gebruik, zoals kinderen van ouders met verslavingsproblematiek en leerlingen in het speciaal onderwijs.

- **KOPP/KVO-ondersteuning**
  Tactus organiseert groepsbijeenkomsten voor kinderen van ouders met psychische problemen of verslaving. Deze bijeenkomsten versterken veerkracht door aandacht voor sociale steun, copingvaardigheden en inzicht in de problematiek van ouders.
- **Talk ’n Joy**
  Jaarlijks organiseert Tactus samen met Welzijn Lelystad een vakantieweek voor kinderen van verslaafde ouders. Tijdens deze week staan ontspanning en plezier centraal, zodat kinderen even loskomen van hun thuissituatie.
- **Screening en begeleiding op scholen**
  Op VSO- en PrO-scholen voert Tactus screenings uit om risicogedrag vroegtijdig te signaleren. Docenten krijgen deskundigheidsbevordering om signalen te herkennen en adequaat te handelen

4.3 Geïndiceerde preventie

Geïndiceerde preventie richt zich op jongeren die al problemen ervaren door middelengebruik.

- **Moti-4 trajecten**
  Dit zijn individuele gesprekken voor jongeren van 14 t/m 24 jaar die in de problemen dreigen te raken door alcohol- of drugsgebruik. Het traject helpt jongeren inzicht te krijgen in hun gebruik, gevolgen en alternatieven. Indien nodig volgt doorverwijzing naar gespecialiseerde zorg.
- **Oudercursus ‘Help mijn kind kan niet zonder!’**
  Deze cursus ondersteunt ouders van jongeren met middelenproblematiek. Ouders leren hoe zij beter kunnen communiceren en grip kunnen krijgen op de situatie, waardoor escalatie wordt voorkomen.
- **Preventieve gesprekken en consultatie**
  Tactus biedt laagdrempelige gesprekken voor jongeren en hun ouders. Hierbij wordt gekeken naar de oorzaken van gebruik en worden praktische handvatten geboden om verandering te stimuleren.

4.4 Aanvullende integrale initiatieven

- **Preventie met Gezag (PMG)**
  PMG is een landelijke aanpak waarbij overheid, zorg, onderwijs, politie en gemeente samenwerken om jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit vroegtijdig in beeld te krijgen. Het richt zich op gedragsbeïnvloeding en begeleiding, ook bij drugsgerelateerde problematiek.
- **Sociale activering (Amethist Veegproject)**
  Dit project biedt zwaar verslaafden een zinvolle dagbesteding door hen te betrekken bij schoonmaakactiviteiten in de openbare ruimte. Het doel is structuur bieden, overlast verminderen en sociale participatie bevorderen.
- **Samenwerking met Ambulancedienst Oost en Veilig Thuis**
  Jongeren die door ambulancepersoneel worden aangetroffen met alcohol- of

middelenvergiftiging, worden doorverwezen naar preventiewerkers van Tactus voor nazorg en begeleiding.

4.5 Rol van alcoholverstrekkers

Alcoholverstrekkers – zoals horecaondernemers, barpersoneel, vrijwilligers in sportkantines en organisatoren van evenementen – spelen een cruciale rol in het naleven van de Alcoholwet en het voorkomen van schadelijk alcoholgebruik. Om hen hierin te ondersteunen, worden verschillende maatregelen en trainingen ingezet:

- **SVH-cursus (Sociale Hygiëne)**
  Deze cursus is verplicht voor leidinggevenden in horecagelegenheden en paracommerciële inrichtingen. De training behandelt wettelijke voorschriften, verantwoord schenken en het herkennen van dronkenschap. Het doel is om professionals te equiperen met kennis en vaardigheden om naleving te waarborgen.
- **IVA-training (Instructie Verantwoord Alcoholgebruik)**
  Speciaal ontwikkeld voor barvrijwilligers in sportverenigingen, buurthuizen en andere paracommerciële instellingen. De training leert hoe vrijwilligers leeftijdsgrenzen kunnen controleren, verantwoord schenken en omgaan met lastige situaties zoals weigeren van alcohol aan minderjarigen.
- **Barcode-training**
  Gericht op commercieel barpersoneel in de horeca. Deze training biedt praktische handvatten om verantwoord alcoholbeleid uit te voeren, inclusief het herkennen van risicogedrag en het toepassen van interventies bij dronkenschap.
- **Koppeling met handhaving**
  Uit onderzoek blijkt dat trainingen effectiever zijn wanneer ze worden gecombineerd met een duidelijke handhavingsstrategie. Daarom worden deze opleidingen gekoppeld aan toezicht en sancties, zodat naleving niet alleen een verantwoordelijkheid van de verstrekker is, maar ook actief wordt gecontroleerd.
- **Ondersteuning van sportverenigingen**
  Sportverenigingen werken vaak met vrijwilligers achter de bar. Om hen te helpen bij het naleven van regels, stimuleert de gemeente het gebruik van hulpmiddelen zoals leeftijdscheckkaarten en digitale tools om geboortedata om te rekenen.

5. Regelgeving

Dit hoofdstuk beschrijft de wettelijke kaders waarbinnen de gemeente Lelystad haar beleid uitvoert. We gaan in op de landelijke wetgeving, zoals de Alcoholwet en de Opiumwet, en de recente ontwikkelingen die van invloed zijn op lokaal beleid.

5.1 Regelgeving alcohol

De Alcoholwet geeft gemeenten verschillende verordenende bevoegdheden. Regelgeving is geen verplichtend onderdeel van het gemeentelijke preventie- en handhavingsplan. Toch is het een onmisbare factor van een integraal alcoholbeleid. Om die reden wordt in dit hoofdstuk uiteengezet hoe in Lelystad gebruik wordt gemaakt van de verordende bevoegdheid.

5.1.1 Alcoholwet

De Alcoholwet, die op 1 juli 2021 in werking is getreden, is per 1 januari 2024 aangescherpt, vooral rond de ‘3-strikes-out”-maatregel, boetes en de aansluiting op de Omgevingswet. In relatie tot de handhaving op gebruik van alcohol zijn de eerste twee van belang:

- 3-strikes en handhaving
  De 3 -strikes-maatregel (tijdelijke sluiting bij driemaal schenken/verkopen aan minderjarigen binnen 12 maanden) is verruimd. Het is niet meer nodig dat alle overtredingen door dezelfde natuurlijke persoon of rechtspersoon zijn begaan, alleen dat ze op dezelfde locatie plaatsvinden.

De betreffende artikelen over sancties en bestuurlijke boetes (o.a. artikelen 25e, 25f en 25g Alcoholwet) zijn toegevoegd aan de Wet op de economische delicten en aan bijlage I van het Alcoholbesluit.

- Boetebedragen en strafrecht
  Alle bestuurlijke boetebedragen voor Alcoholwet-overtredingen begaan na 1 januari 2024 zijn met ruim 15% verhoogd.

De Verzamelwet VWS2022 bevestigt dat het dronken maken van een kind jonger dan 18 jaar strafbaar is in het Wetboek van Strafrecht, waarmee deze bepaling beter aansluit op de leeftijdsgrens van de Alcoholwet.

5.1.2 Lokale regelgeving alcohol

De Gemeente Lelystad heeft in de Algemene plaatselijke verordening (verder APV) alle verplichte maar ook onverplichte regels opgenomen met betrekking tot de Alcoholwet. Deze regels hebben betrekking op:

- Het beperken van happy hours
- Het beperken van schenktijden in de paracommercie
- Het stellen van voorwaarden aan evenementen

Happy hours
Onderzoek laat zien (Meier, 2008)dat de prijs van alcohol een belangrijke voorspeller is voor alcoholgebruik en dat met prijsinterventies het gebruik beïnvloed kan worden. Het verhogen van alcoholprijzen heeft zelfs het meeste impact op drinkers die heel veel drinken. Daarmee is deze maatregel effectief in het tegengaan van dronkenschap. Omdat dronkenschap en uitgaan sterk aan elkaar gerelateerd zijn, is het volgende artikel opgenomen in de APV:

Artikel 2:34F Verbod 'happy hours'
Het is verboden in een horecalokaliteit of op een terras bedrijfsmatig of anders dan om niet alcoholhoudende drank te verstrekken voor gebruik ter plaatse tegen een prijs die voor een periode van 24 uur of korter lager is dan 60% van de prijs die daar gewoonlijk wordt gevraagd.

De Alcoholwet maakt het niet mogelijk happy hours geheel te verbieden, maar de meest excessieve acties (meer dan 40% korting) kunnen wel worden afgetopt door middel van dit artikel.

Convenant Veilig Uitgaan
Gemeente Lelystad, Politie Flevoland, het openbaar ministerie en de georganiseerde horeca hebben samen een Convenant Veilig Uitgaan afgesloten. Hierin is onder andere opgenomen dat de horecaondernemer zich in het bijzonder onthoudt van verkoop bevorderende activiteiten inzake alcoholhoudende dranken, zoals het organiseren van zogenaamde happy hours of soortgelijke activiteiten.

Schenktijden paracommercie
De Alcoholwet verplicht de gemeente een verordening vast te stellen met betrekking tot paracommerciële instellingen. Enerzijds is deze verplichting in het leven geroepen ter voorkoming van oneerlijke mededinging waarbij in acht moet worden genomen dat er geen onnodige beperkingen aan de paracommerciële instellingen moeten worden opgelegd. Anderzijds kan door het vastleggen van schenktijden overmatig alcoholgebruik worden beperkt.

Het vastleggen van de schenktijden in de paracommercie is een wettelijke verplichting voor gemeenten. Het beperken van schenktijden niet. Toch is het verstandig de schenktijden in sportverenigingen en jongerencentra, zeker daar waar veel jongeren komen, niet te ruim te maken. Achterliggende gedachte is de wetenschap dat ruime schenktijden leiden tot meer consumptie. Ook is het de vraag of het vanuit normatief oogpunt wenselijk is dat tieners tijdens sport en spel van 's ochtend vroeg tot 's avonds laat geconfronteerd worden met het alcoholgebruik van anderen.

Bij het stellen van regels en het bepalen van de schenktijden heeft de Raad onderscheid gemaakt naar de aard van de paracommerciële rechtspersoon te weten sportverenigingen, buurthuizen e.d. en overige paracommerciële rechtspersonen. Dit heeft geresulteerd in de volgende regels:

Artikel 2:34B Regulering paracommerciële rechtspersonen

1. Een paracommerciële rechtspersoon die zich richt op activiteiten van sportieve aard verstrekt uitsluitend alcoholhoudende drank op:
    a. Maandag tot en met vrijdag vanaf 17.00 uur tot 23.00 uur;

b. zaterdag vanaf 12.00 uur tot 24.00 uur; en
c. zondag vanaf 12.00 uur tot 23.00 uur.

2. Een paracommerciële rechtspersoon waarbij het faciliteren van sociale interactie direct voortvloeit uit de doelstellingen kunnen alcoholhoudende drank uitsluitend verstrekken vanaf 12.00 uur tot 23.00 uur.
3. Overige paracommerciële rechtspersonen kunnen alcoholhoudende drank uitsluitend verstrekken op:
   a. Maandag tot en met vrijdag vanaf 17.00 tot 02.00 uur en
   b. zaterdag en zondag vanaf 13.00 uur tot 03.00 uur.
4. Een paracommerciële rechtspersoon kan onverminderd het bepaalde in het eerste, tweede en derde lid uitsluitend alcoholhoudende drank verstrekken: vanaf 1 uur voor de aanvang en tot uiterlijk 2 uur na afloop van een activiteit die wordt uitgeoefend in verband met de statutaire doelen van de rechtspersoon.
5. Een paracommerciële rechtspersoon kan tijdens bijeenkomsten van persoonlijke aard en bijeenkomsten die gericht zijn op personen welke niet of niet rechtstreeks bij de activiteiten van de desbetreffende rechtspersoon betrokken zijn, alcoholhoudende drank verstrekken tot maximaal 6 bijeenkomsten. De schenktijden zoals vermeld in het eerste, tweede en derde lid zijn hierbij onverminderd van toepassing.
6. Een paracommerciële rechtspersoon doet uiterlijk 2 weken voor een bijeenkomst als bedoeld in het vijfde lid hiervan melding aan de burgemeester.

Evenementen

Uit onderzoek blijkt dat het naleven van de leeftijdsgrens voor alcohol moeilijk is (Roodbeen e.a., 2014). Tijdens evenementen is de naleving nog lastiger. Door de schaalgrootte, tijdelijke personeelskrachten en het gebrek aan een structurele controlesystematiek is de naleving vaak slecht. De Alcoholwet biedt gemeenten de mogelijkheid om voorwaarden te stellen aan het verlenen van een ontheffing van de Alcoholwet, zoals dat bij evenementen het geval is (artikel 35, lid 2). Van die mogelijkheid wordt gebruik gemaakt om een ‘alcoholmodule’ in de aanvraag van de ontheffing mee te nemen. Met de alcoholmodulen kunnen aanvragers verplicht worden om te omschrijven hoe ze op leeftijd (en zaken als dronkenschap) gaan controleren.

In de Beleidsregel vergunningverlening evenementen Lelystad is het volgende opgenomen:

- Alcoholgebruik tijdens evenementen kan als katalysator werken bij het ontstaan van verstoringen van de openbare orde. Hoewel het gebruik van alcohol een sociaal geaccepteerd onderdeel van een attractief evenement is en de meeste mensen er verstandig mee omgaan, wordt er vanuit de volksgezondheid ook kritisch naar gekeken. Bij bepaalde evenementen is de kans op misbruik van alcohol groter dan bij andere evenementen. Deze evenementen kunnen verplicht worden tot het nemen van extra maatregelen, zoals bijvoorbeeld polsbandjes. Met name jongeren moeten worden beschermd tegen de schadelijke effecten van alcoholgebruik. De Alcoholwet heeft daarom een verplichting opgenomen om een preventie- en handhavingsplan Alcohol vast te stellen.

Omdat de Alcoholwet het verbiedt om alcohol aan jongeren onder 18 jaar te verstrekken, moeten organisatoren maatregelen nemen om dit te voorkomen. In het aanvraagformulier voor een evenementenvergunning zijn daarom vragen over het alcoholbeleid tijdens het evenement opgenomen.

De bevoegdheid om voorschriften in de evenementenvergunning op te nemen en om handhavend op te treden is gebaseerd op de Alcoholwet.

De gemeente Lelystad wil de alcoholconsumptie verminderen op evenementen door evenementorganisatoren te stimuleren om verantwoorde alcoholconsumptie te bevorderen tijdens evenementen. We stimuleren het aanbieden van alcoholvrije alternatieven. Evenementorganisatoren worden gestimuleerd om bezoekers te informeren over de mogelijke gezondheidsrisico's van overmatig alcoholgebruik en te promoten dat bezoekers verantwoord drinkgedrag vertonen.

Dit plan wil zowel het alcoholgebruik als de schadelijke gevolgen voor jongeren onder 18 jaar verminderen. Het is daarom belangrijk dat organisatoren van evenementen zich hier ook rekenschap van geven. In de vergunningsaanvraag wordt organisatoren gevraagd een veiligheidsplan te overleggen waarin ook zaken ten aanzien van alcoholgebruik zijn opgenomen.

Indien uit de beantwoording blijkt dat de doelgroep van een evenement voornamelijk bestaat uit jongeren in de leeftijd van 18 tot 23 jaar, dan komt het evenement in principe in aanmerking voor een controle door de boa’s.

5.2 Regelgeving drugs

5.2.1 Landelijke ontwikkelingen

Binnen het Nederlandse drugsbeleid vinden op dit moment verschillende landelijke ontwikkelingen plaats die van invloed zijn op de lokale aanpak van gemeenten. Voor Lelystad zijn onderstaande ontwikkelingen relevant.

Experiment Gesloten Coffeeshopketen
Het Rijk voert op dit moment het experiment gesloten coffeeshopketen uit. In dit experiment worden wiet en hasj binnen een volledig gesloten, gecontroleerde keten geproduceerd, vervoerd en verkocht. Het doel is om de effecten van gereguleerde cannabisteelt op gezondheid, veiligheid en criminaliteit te onderzoeken.

- Lelystad fungeert als controlegemeente. Dat betekent dat Lelystad niet deelneemt aan het experiment, maar wordt gebruikt als vergelijkingsgemeente om effecten in deelnemende gemeenten te kunnen duiden.
- Lelystad huisvest een aangewezen legale teler die binnen het landelijk experiment cannabis produceert voor gebruik in deelnemende gemeenten.

De experimenteerfase is gestart op 7 april 2025, deze fase duurt in principe vier jaar. De resultaten worden landelijk gebruikt bij toekomstige besluitvorming over eventuele regulering van de cannabisketen.

Aanpassing Opium wet
Sinds 1 januari 2023 is er een verbod op lachgas. Daarnaast is sinds 1 juli 2025 Lijst IA als aanvulling op de opium wet inwerking getreden om nieuwe psychoactieve stoffen (designerdrugs) in groepen te verbinden.

5.2.2. Lokale regelgeving en handhaving

De gemeente Lelystad vertaalt landelijke regelgeving naar lokaal beleid om de openbare orde te beschermen, gezondheidsrisico's te beperken en drugsoverlast tegen te gaan. De gemeente zet hiervoor juridische instrumenten, toezicht en handhaving in.

Algemene Plaatselijke Verordening (APV)
De APV van Lelystad bevat bepalingen die gericht zijn op het beperken van drugsgebruik, drugshandel en aan drugs gerelateerde overlast. Belangrijke artikel zijn:

- Artikel 2:74 - Drugshandel op straat
  Verbiedt het zich op een openbare plaats ophouden met het kennelijke doel om drugs te verhandelen, aan te bieden, te verwerven of hierin te bemiddelen.
- Artikel 2:74A - Openlijk drugsgebruik
  Verbiedt het gebruik, toedienen of voorbereiden daartoe op openbare plaatsen van middelen die onder de Opiumwet vallen of daarop lijken.

Damoclesbeleid (Artikel 13b Opiumwet)
Naast het strafrecht biedt de Opiumwet ook een bestuursrechtelijk instrument. Op grond van artikel 13b Opiumwet is de burgemeester bevoegd bestuursdwang toe te passen wanneer in een woning, lokaal of op daarbij behorend erf middelen van lijst I, II of lijst IA worden verkocht, afgeleverd, verstrekt of daartoe aanwezig zijn. Dit instrument maakt het mogelijk om drugspanden te sluiten, waar drugs worden verhandeld of opgeslagen, ter bescherming van openbare orde en veiligheid.

6. Handhaving

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de gemeente Lelystad toezicht houdt op naleving van wet- en regelgeving en welke maatregelen worden ingezet om overtredingen te voorkomen en te beëindigen. De aanpak is integraal: bestuurlijke en strafrechtelijke instrumenten worden gecombineerd en uitgevoerd in samenwerking met partners zoals politie, Openbaar Ministerie en zorginstellingen. Daarbij ligt de nadruk op het beschermen van de openbare orde, het verminderen van overlast en het bevorderen van een veilige en gezonde leefomgeving.

6.1 Handhavingsactiviteiten alcohol

De gemeente is toezichthouder voor de hele Alcoholwet. De gemeente Lelystad heeft boa's Alcoholwet in dienst. De alcoholtaken zijn opgenomen in het vergunningen en handhavingsuitvoeringsprogramma (VTHUP). Op basis van de ervaringen met betrekking tot de uitvoering van de Alcoholwet handhavingstaken wordt gekozen voor een programmatische aanpak, waarbij de volgende stappen zijn te onderscheiden:

1. Hotspots inventariseren
2. Controles en sancties
3. Effectmeting en evaluatie

Zoals eerder aangegeven wordt in het preventie- en handhavingsplan de gemeentelijke prioriteit gelegd bij de problemen rondom alcoholverstrekking aan minderjarigen – voor zowel preventie als handhaving.

6.1.1 Leeftijdsgrens 18 jaar

Het toezicht op en de handhaving van de speerpunten in dit plan zijn ingebed in de risicoanalyse en uitvoering van alle handhavingsopgaven van de Alcoholwet. Tijdens integrale controles wordt gecontroleerd op alcoholverstrekking aan minderjarigen. Ook is capaciteit beschikbaar voor specifieke controles gericht op leeftijdsgrenzen.

6.1.2 Hotspots

Het meest succesvol zijn strategieën die vooral de omgeving van de drinker beïnvloeden. En in die omgeving van de jonge drinker spelen alcoholverstrekkers, scholen en ouders een belangrijke rol. Hotspots zijn alcoholverstrekkers waar jongeren (tot 25 jaar) alcoholhoudende drank proberen te kopen. Op basis van de risicoanalyse zijn de hotspots vastgesteld en deze worden eens per jaar herijkt. Daarbij worden de volgende settings gehanteerd:

- Detailhandel (supermarkten en slijterijen)
- Commerciële horeca
- Paracommerciële horeca (sportkantines, jongerencentra)
- Evenementen
- Scholen

- Openbare ruimte

Met behulp van een naleefonderzoek en een risicoanalyse wordt per hotspot de kans op overtreden in kaart gebracht. Die kans wordt bepaald op basis van ervaringen en kenmerken zoals deurbeleid, het gebruik van leeftijdscontrolesystemen, openingstijden, doelgroep en naleving.

6.1.3 Naleefonderzoek

Uit landelijk naleefonderzoek blijkt dat het nog te gemakkelijk is voor jongeren om alcohol te kopen. Ook in Lelystad blijkt dat het geval te zijn. In het eerste kwartaal van 2025 heeft gemeente Lelystad onderzoek laten verrichten over het naleefgedrag m.b.t. verstrekking van alcohol aan minderjarigen. Steekproefsgewijs is een aantal alcoholverstrekkers (detailhandel, paracommercie en commerciële horeca) bezocht met een mystery shopper om na te gaan of er alcohol wordt verstrekt aan minderjarigen. Daaruit kwam een naleefpercentage van 30%. Bij de detailhandel is dat 34%, bij de commerciële horeca 30% en bij de paracommerciële horeca 25%.
De doelstelling om het naleefgedrag te verbeteren kan worden gespecificeerd in de jaarlijks op te stellen uitvoeringsprogramma's en bij de evaluatie daarvan kan eventueel worden bijgestuurd.

6.1.4 Controles en sancties: Maatregelen in de sfeer van regelgeving, toezicht en handhaving

Op basis van de uitkomsten van het naleefonderzoek, een risicoanalyse en de hotspotlijst worden prioriteiten vastgesteld. Daarbij wordt een afweging gemaakt tussen de aandacht voor de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop van 18 jaar en de overige taken op grond van de Alcoholwet. Elk jaar worden met het herijken van de hotspots tevens de handhavingsprioriteiten opnieuw vastgesteld. Aan de hand van de uitkomsten kan worden bepaald bij welke instellingen extra toezicht nodig is.
Zoals hierboven al is uiteengezet, maken het toezicht op en de handhaving van de alcoholverstrekking en het alcoholgebruik onderdeel uit van een integraal uitvoeringsprogramma en sanctiestrategie. In onderstaande paragraaf wordt ingegaan op de controles en sancties met betrekking tot de leeftijdsgrens.

6.1.4.1 Controles

Doel van de controles is nagaan of de regels uit de Alcoholwet worden nageleefd. Bij niet naleving van de regels wordt een maatregel genomen, dit kan het opleggen van een boete zijn maar ook een vooraanschrijving voor een bestuursrechtelijke maatregel. Er zijn verschillende vormen van toezicht die toegepast kunnen worden:

6.1.4.2 Basiscontrole

Naast inspecties op de leeftijdsgrens is het zaak de vergunningen actueel te hebben. Met een basiscontrole wordt jaarlijks vastgesteld of de vergunning nog op orde is (of er überhaupt een vergunning is) en of de leidinggevende ook echt aanwezig is.

6.1.4.3 Integrale controles

De inrichting wordt waar mogelijk integraal gecontroleerd zowel bouwkundig als op aspecten van brandveiligheid en de Alcoholwet. Tijdens deze controles wordt ook gecontroleerd op

alcoholverstrekking aan minderjarigen en wordt (signaal) toezicht uitgevoerd voor doorschenken.

6.1.4.4 Leeftijdsgrens/dronkenschap inspectie

Hotspots met een hoog risico worden vaker gecontroleerd, afhankelijk van het naleefgedrag en het aantal klachten. Indien nodig worden bij specifieke hotspots meerdere controles uitgevoerd. Voor de hotspots met een beperkt risico volstaat 1 controle per jaar. Goed naleefgedrag kan worden beloond met minder controles. Voor evenementen wordt een risico-inschatting gemaakt en op basis daarvan wordt bepaald of er controles door boa's uitgevoerd moeten worden.

6.1.4.5 Het beboeten van jongeren

Tot nu toe werden jongeren met name vanuit de voorlichtende/preventieve sfeer benaderd. Met de inwerkingtreding van de Alcoholwet is het ook mogelijk om jongeren te beboeten als zij alcohol drinken en/of bij zich hebben. Het beboeten van jongeren kan naast het bestraffende aspect ook preventief werken. Het blijft echter van belang dat jongeren en ouders goed worden voorgelicht en dat de handhaving zich ook richt op het in gesprek gaan met deze jongeren. In plaats van een boete bestaat de mogelijkheid om te kiezen voor doorverwijzing naar bureau Halt.

6.1.4.6 Sanctiestrategie

De afhandeling van de geconstateerde overtredingen van de leeftijdsgrens door de verstrekkers worden afgehandeld volgens het handhavingsbeleid horeca- en openbare inrichtingen Gemeente Lelystad 2020. Bij overtredingen van een verstrekker wordt direct opgetreden.

6.1.4.7 Monitoring en evaluatie

In het jaarlijks op te stellen vergunningen en handhavingsuitvoeringsprogramma (VTHUP) worden mede op basis van dit preventie- en handhavingsplan doelen geformuleerd met de daarbij behorende indicatoren om te bepalen of de doelstelling is behaald. Het VTHUP wordt jaarlijks geëvalueerd waarbij de effecten van de handhaving en het naleefgedrag worden meegenomen.

6.1.5 *Wijzigingen toezicht en handhaving nieuwe Alcoholwet*

Omdat de online verkoop van alcohol de gemeentegrenzen overschrijdt, is de NVWA belast met het toezicht op de Alcoholwet voor de verkoop op afstand. De burgemeester blijft het bevoegd gezag voor 'reguliere' verkoop binnen de gemeente, bijvoorbeeld in horecagelegenheden, slijterijen en supermarkten.

Strafbaarstelling 'doorgeven' alcoholhoudende drank door meerderjarigen aan minderjarigen
Minderjarigen die in het openbaar in het bezit zijn van alcoholhoudende drank zijn strafbaar onder de Alcoholwet. Ook is 'wederverstrekking', waarbij een meerderjarige alcohol 'doorgeeft' aan een minderjarige, strafbaar. Er kunnen dus twee boetes opgelegd worden: één aan de meerderjarige voor het doorgeven, en één aan de minderjarige die in het bezit raakt van alcoholhoudende drank.

7. Conclusie

Met dit Preventie- en Handhavingsplan Alcohol & Drugs zet de gemeente Lelystad in op een integrale aanpak om gezondheidsschade en maatschappelijke problemen door middelengebruik te voorkomen en te beperken. Het plan combineert preventie en handhaving binnen drie pijlers: educatie, regelgeving en handhaving, waarbij de omgeving van jongeren en jongvolwassenen centraal staat. Door landelijke kaders te vertalen naar lokaal beleid, preventieve activiteiten te versterken en handhaving programmatisch uit te voeren, creëren we een samenhangende strategie die zowel corrigerend als preventief werkt. De samenwerking met partners zoals scholen, zorginstellingen, politie en maatschappelijke organisaties is daarbij cruciaal.

Bibliografie

Jellinek. (2020, november). *Wanneer ben je verslaafd?* Opgehaald van https://www.jellinek.nl/vraag-antwoord/wanneer-ben-je-verslaafd-aan-alcohol-of-drugs/

Meier, P. (2008). *INDEPENDENT REVIEW OF THE EFFECTS OF ALCOHOL PRICING AND PROMOTION.* Sheffield: University of Sheffield.

Reynolds. (2003). *Building Confidence in Our Communities. London: London Drug Policy Forum.* London.

Trimbos. (2025, december 11). *Scholierenmonitor Alcohol Samenvatting* . Opgehaald van Trimbos Scholierenmonitor: https://cijfers.trimbos.nl/scholierenmonitor/alcohol/samenvatting-alcohol/

VWS, M. (2022, december 7). *Loket gezonder leven*. Opgehaald van Rijksoverheid: https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente/leefstijlthemas/drugs/cijfers-en-feiten/gevolgen